

В. М. Додух

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, Україна

ОБРАЗИ МАЄТКУ РОДУ ГАЛАГАНІВ У С. СОКИРИНЦІ В ІСТОРИОГРАФІЇ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Email: vdoduh89@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-8957-9278>

Researcher ID: JYP-3414-2024

Анотація. Маєтки представників дворянства Лівобережної України є надзвичайно цінним джерелом інформації з історії цього суспільного стану. Ці виразні архітектурні комплекси привертали увагу дослідників та знаходили своє відображення в їхній професійній діяльності. Одним з найяскравіших репрезентантів дворянської архітектури XVIII – XIX ст. є маєток роду Галаганів у селищі Сокиринці Чернігівської області. Протягом своєї багатовікової історії він пережив кілька масштабних перебудовань, але неодмінно залишався найважливішим, сакральним місцем для своїх власників та одним із значущих культурних осередків Лівобережжя. **Актуальність дослідження** визначається можливістю його включення до студій з історії архітектури, соціальної, культурної, інтелектуальної історії. Метою статті є проведення аналітичного оцінювання процесу формування та еволюції образу маєтку Галаганів у Сокиринцях в історіографії кінця ХІХ – початку ХХ ст. **Методологічну основу** дослідження сформулювали базові принципи теорії історіографічного образу. Також у роботі використовуються такі **методи:** історичний, аналітичний, генетичний, компаративний, біографічний, метод вивчення продуктів діяльності. **Основні результати.** Досліджено публікації, що містять розгорнуті оцінки маєтку Галаганів у Сокиринцях. Виявлено, що всі автори публікацій відвідували маєток особисто, що значно впливало на їх оповідання. Визначено, що найбільш стійким є образ маєтку як шедевру архітектури, зберігача українських козацьких традицій, прихистку для великої кількості представників наукової та творчої еліти. Попри масштабні суспільно-політичні зміни на початку ХХ ст., маєток не був забутий. Дослідники зафіксували втрату колишньої краси та величчя цього місця, викликану значними руйнуваннями та занепадом архітектурних композицій. Втім, вони зберігали оптимізм та віру в те, що маєток буде відбудований у первозданному вигляді. Праці істориків кінця ХІХ – початку ХХ ст. стали фундаментом для всебічного вивчення українських поміщицьких маєтків. **Практичне значення** роботи полягає у привертанні уваги читачів до проблеми збереження та реставрації рідкісних архітектурних пам'яток України.

Ключові слова: рід Галаганів, історіографічний образ, дворянство, дворянський маєток, Лівобережна Україна.

V. M. Dodukh

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine

IMAGES OF THE GALAGAN'S ESTATE IN VILLAGE SOKYRYNTSY IN HISTORIOGRAPHY OF THE LATE 19TH – EARLY 20TH CENTURIES

Abstract. The estates of the Left-Bank Ukraine nobility representatives are an extremely valuable source of information on the history of this social stratum. These expressive architectural complexes attracted the attention of researchers and were reflected in their professional activities. One of the brightest representatives of noble architecture of the 18th-19th centuries is the estate of the Galagan's family in the village of Sokyryntsy, Chernihiv region. Throughout its centuries-old

history, it has undergone several large-scale reconstructions, but invariably remained the most important, sacred place for its owners and one of the significant cultural centers of the Left-Bank Ukraine. **The relevance of the study** is determined by the possibility of its inclusion in studies on the history of architecture, social, cultural, intellectual history. The article is aimed at carrying out an analytical assessment of the process of formation and evolution of the image of the Galagan's estate in Sokyryntsy in the historiography of the late 1⁹th – early 2⁰th centuries. The **methodological basis** of the study was formed by the basic principles of the theory of the historiographical image. The following **methods** are also used in the work: historical, analytical, genetic, comparative, biographical, method of studying the products of activity. **Main results.** Publications containing detailed estimates of the Galagan's estate in Sokyryntsy were investigated. It was found that all the authors of the publications visited the estate personally, which greatly affected their stories. It is determined that the most stable is the image of the estate as a masterpiece of architecture, the keeper of Ukrainian Cossack traditions, a refuge for a large number of the scientific and creative elite representatives. Despite large-scale socio-political changes in the early twentieth century, the estate was not forgotten. Researchers recorded the loss of the former beauty and grandeur of this place, caused by significant destruction and decline of architectural compositions. However, they remained optimistic and confident that the estate would be rebuilt in its original form. The works of historians of the late nineteenth– early twentieth centuries became the foundation for a comprehensive study of Ukrainian landowner estates. The **practical significance** of the work is to draw reader's attention to the problem of preservation and restoration of rare architectural monuments of Ukraine.

Key words: Galagan's family, historiographical image, nobility, noble estate, Left-Bank Ukraine.

Вступ. Архітектура є важливим соціокультурним маркером людської цивілізації та надзвичайно цінним історичним джерелом. Цілком очевидно, що архітектурні композиції не лише доповнюють інформацію про минуле, відображену в писемних джерелах, але й можуть використовуватися окремо, розкриваючи специфічні ознаки предмета дослідження. Перспективною та обнадійливою виглядає можливість використання пам'яток архітектури в дослідженнях, присвячених українському дворянству XVIII–XIX ст. Для висвітлення внутрішнього світу, архетипів поведінки та побуту соціальних еліт найбільш репрезентативною архітектурною формою є дворянський маєток: система житлових та господарських будівель із прилеглими до них культовими, громадськими, рекреаційними чи іншими спорудами.

Зважаючи на те, що головним призначенням цих споруд була демонстрація можливості і статусу власника, його світогляду та захоплені, зовнішній вигляд маєтку може відобразити психологічний портрет поміщика не гірше, ніж його епістолярна спадщина.

Одним із найбільш показових зразків старшинсько-дворянської архітектури є Сокиринський маєток роду Галаганів. Його власники були яскравими представниками соціальної еліти Лівобережної України. Галагани "явилися на історичній арені лише на початку XVIII ст., але завдяки своїм непересічним особистісним якостям та вмінню виборювати своє місце під сонцем вони стали однією з найзаможніших та найвпливовіших дворянських родин свого регіону.

Галаганівський маєток у Сокиринцях неодноразово перебудовувався, причому кожна з таких перебудов радикально змінювала зовнішній вигляд цього архітектурного комплексу. Попри ці обставини маєток неодмінно залишався основним місцем проживання Галаганів та їхньою найбільшою цінністю.

Серед персон, які гостювали або жили в галаганівському маєтку варто виділити такі гучні прізвища, як Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров, О. Вересай. Це свідчить про те, що ця архітектурна пам'ятка була одним із центрів української науки та культури. Важливе наукове та суспільне значення Сокиринського маєтку зумовлене його широким відображенням у наукових працях кількох поколінь дослідників і його збереженістю до наших днів.

Висока адаптивність теорії історіографічних образів [4] дає можливість досягнути **головної мети:** провести аналітичне оцінювання процесу формування та еволюції образу маєтку роду Галаганів у с. Сокиринці в історіографії кінця XIX – початку XX ст.

Історіографія роботи поділяється на три блоки: роботи, присвячені історії української архітектури, дослідження з історії українського дворянства та праці, що безпосередньо стосуються галаганівських маєтків. Два перших блоки є історіографічним фоном і надають можливість оцінити загальні стандарти дворянської архітектури та особливості епохи, а третій дозволяє отримати фактологічний матеріал для подальшого аналізу.

Найважливіші здобутки історії української архітектури зафіксовані у працях Ю. Асеева [1; 2], В. Вечерського [2], А. Данилюка [7]. Автори розкривають регіональні особливості пам'яток, надають історико-архітектурні довідки, здійснюють архітектурно-рознавчий аналіз матеріалу та його класифікацію.

Питання місця та ролі дворянства у вітчизняній історії під різними кутами зору розглянуті в монографічних дослідженнях О. Гуржія та Ю. Русанова [11], І. Кочергіна [12], Т. Литвинової [17], Л. Циганенко [22].

Серед плідних дослідників пам'яток дворянської архітектури варто виділити О. Бірвову [3], М. Луценко [16], І. Родічкіна, О. Родічкіну [18] та Н. Товстоляк [21]. Ці праці містять не лише яскраві ілюстрації, історичні відомості та джерельні публікації, але й характеризують поміщицькі маєтки як складні архітектурні, соціокультурні, господарсько-економічні споруди.

Галаганівські маєтки є предметом робіт Г. Гайдая [8] та Т. Ткаченко [20]. Автори аналізують епізоди історії Сокиринського архітектурно-паркового комплексу крізь призму його сучасного стану, тим самим привертаючи увагу до необхідності збереження цього шедевра дворянської архітектури. Плідні дослідження маєтків роду Галаганів проводить М. Будзар, цілий ряд її робіт розкривають різні аспекти історії землеволодінь цієї родини, зокрема умови їхньої появи, призначення, етапи існування та хід перетворень [5; 6].

Загалом історіографічне наповнення зазначеної тематики хоч і містить деякі сюжетні лакуни, але цілком сприяє виконанню поставленої мети дослідження.

Основа дослідження становлять історіографічні джерела: окремі праці О. Лазаревського, матеріали журналів «Киевская старина» та «Україна», наукові публікації та розвідки А. Степовича і Г. Лукомського. Не менш репрезентативним є блок матеріалів з галаганівського архіву, значна частина якого зберігається у фондах Інституту рукопису, Центральному державному історичному архіві м. Києва, державних архівах Чернігівської та Полтавської областей. Інформаційна цінність цих джерел полягає в тому, що в них містяться докладні описи та зображення маєтків, змальовуються етапи їхньої перебудови та розширення, фіксуються враження гостей та відвідувачів.

Основний матеріал та результати. Одним із найбільш продуктивних дослідників дворянства у другій половині XIX ст. був Олександр Матвійович Лазаревський. Саме він здійснив перше комплексне дослідження роду Галаганів у своїй праці «Очерки малороссийских фамилий. Материалы для истории общества в XVII и XVIII веках». Галаганам присвячено окрему главу, в якій іде мова про Ігната Івановича галагана, засновника роду, та його найближчих нащадків. О. Лазаревський надав цінну інформацію стосовно появи галаганівських землеволодінь та перших етапів розбудови їхніх маєтків.

Автор зазначав, що І. Галаган отримав булаву Чигиринського полковника на знак вдячності від Петра I за лояльність царському режиму під час Північної війни. Крім того, полковнику для особистого користування передано чотири селища на Правобережжі, а згодом ще одне, але вже на лівому березі Дніпра. Але ґрунтовно розбудуватися у своїх володіннях І. Галаган не встиг – після підписання Прутської угоди він втратив як посаду, так і всі правобережні володіння. Згодом він подав прохання до гетьмана Івана Скоропадського виділити йому нові території та посаду замість втрачених. Гетьман задовольнив прохання, І. Галаган отримав булаву Прилуцького полковника та земельні ділянки в межах ввіреного йому полку. Серед селищ, що досталися полковнику, були й Сокиринці. Спочатку І. Галаган володів Сокиринцями на правах довгострокової оренди, але з 1722 року селище передано йому в довічне користування. О. Лазаревський засвідчував, що на цьому етапі головним місцем проживання полковника було селище

Дігтярі, свідчень про наявність маєтку в Сокиринцях автор не наводить. І. Галаган приділяв велику увагу розбудові своїх володінь та досить часто використовував доволі радикальні методи задля досягнення своєї мети. Наприклад, він захоплював землі підлеглих та використовував підневільну працю козаків свого полку. Григорій, син та спадкоємець Ігната Галагана, продовжив розширення родинних землеволодінь тими ж самими методами, одночасно примножуючи власні статки та створюючи міцний фінансовий фундамент для нащадків [13, с. 16–23].

Загалом О. Лазаревський описав перший, ембріональний етап появи Сокиринського маєтку, не надаючи конкретних свідчень про якісь споруди, але акцентуючи на важливості селища для Галаганів та їхні амбітні плани щодо цієї території.

Дослідник доповнив образ Сокиринського маєтку на сторінках третього тому своєї праці «Описание старой Малороссии. Материалы для истории заселения, землевладения и управления». О. Лазаревський називав землі Сокиринців дуже родючими та щільно заселеними, тому не випадково, що І. Галаган наприкінці життя переїхав із Дігтярів у Сокиринці та почав розглядати це селище як свою основну вотчину. Крім будинку, полковник також звів церкву, де згодом був похований [14, с. 348–351].

Дослідження О. Лазаревського надають унікальну інформацію щодо перших етапів заснування та розбудови Сокиринського маєтку, автор зображує цю місцевість як вкрай придатну для того, щоб вона стала головною резиденцією Галаганів.

Надзвичайно цінна інформація стосовно Сокиринського маєтку міститься у статті «Малорусский вертеп», написаній Григорієм Павловичем Галаганом, останнім та найвідомішим членом роду Галаганів. Він мав репутацію заможного поміщика, впливового посадовця, щедрого мецената та великого поціновувача української історії та культури.

Ця робота була розміщена на сторінках журналу «Киевская старина», а передмову до неї написав вчений-мовознавець Павло Гнатович Житецький. Стаття є корисною в контексті нашого дослідження, бо демонструє те, що в Сокиринському маєтку традиції влаштування вертепу сягають 1770-х років, коли до Івана Григоровича Галагана завітали мандрівні артисти з Києва. Їхній виступ настільки вразив поміщика, що він добився того, щоб вони не тільки затрималися в садибі, але й навчили мистецтва вертепної вистави галаганівських селян. З тих часів маєток у Сокиринцях став важливим осередком культурного життя Лівобережної України, адже тільки там можна було насолодитися традиційним вертепом, наповненим українським народним колоритом. Дещо згодом створено велику вертепну скриньку, яка розміщувалася в будинку та займала центральне місце в постанові [9]. Ця публікація формує стійкий образ Сокиринського маєтку як важливого культурного та мистецького центру, а його власників – як зберігачів та поціновувачів українських традицій.

Вагомий внесок у формування історіографічного образу Сокиринського маєтку здійснив Андронік Іоаникійович Степович, історик-славист, вихованець та багаторічний директор Колегії Павла Галагана. Він виховувався в родині Галаганів, фактично був прийомним сином Григорія Павловича та провів значну частину життя в Сокиринцях. Близькість дослідника до Галаганів давала йому змогу працювати з джерелами з родинного архіву, що значно збільшувало наукову важливість його публікацій.

Стаття «Род Галаганов», розміщена у книзі А. Степовича «25-летие Коллегии Павла Галагана в Киеве (1 октября 1871 – 1 октября 1891 г.)» є неоціненним джерелом інформації з різних аспектів життя та діяльності цієї родини, одним з яких є історія появи та розбудови Сокиринського маєтку. Основою цієї праці стали мемуари Г. Галагана, А. Степович вносив лише мінімальні правки, тому статтю варто відносити до жанру мемуарно-біографічної прози. У контексті наших дослідних завдань ця праця надає змогу оцінити образ Сокиринського маєтку, сформованого зусиллями його власника. Велику увагу автор приділив основним віхам історії маєтку: часам його появи, причинам та результатам кардинальних перебудов цього архітектурного комплексу, ступені внеску в розбудову маєтку тих чи інших членів родини. Автор зазначав, що в Сокиринцях містилася галерея портретів представників ранніх поколінь Галаганів

та інших фамільних цінностей, що підкреслювало його статус головного родинного гніздечка [10, с. 3–19].

Також Г. Галаган надавав цінну інформацію про садибу, яку звів І. Галаган на місці старого дідівського будинку. За його даними стилістика цієї споруди поєднувала модний у другій половині XVIII ст. французький класицизм (стиль Людовіка XVI) і традиції малоросійської архітектури. Сад навколо будинку автор оцінив як «свіжий» та «оригінальний», в ньому органічно поєднувалися потужні дуби, акуратний квітник, широкі тераси та літній павільйон, виконані в давньоримському стилі. Крім проживання, Галаганів маєток також використовувався як місце для розваг з великою кількістю запрошених гостей. Амбітні плани щодо маєтку в Сокиринцях мав Григорій Іванович Галаган – він дуже хотів збудувати на території садиби приміщення для балету, але рано помер, залишивши цю ідею нереалізованою. А ось його задум щодо зведення кам'яної церкви на честь святої Варвари був успішно втілений у життя. Г. Галаган змалював тогочасний Сокиринський маєток як місце поєднання модних тенденцій із вкрапленням місцевих традицій та колориту [10, с. 12–18].

Опрацьовані Г. Галаганом джерела свідчать про те, що мотивацією до оновлення маєтку, здійсненого його батьком, Павлом Григоровичем, стало бажання підкреслити красу навколишньої природи та реалізувати власні погляди на прекрасне. П. Галаган був людиною прагматичною, тяглість минулого та традиції його мало цікавили. Поміщик багато подорожував Європою та дізнався, що французький стиль садівництва з його елегантністю, симетричністю та витонченістю вийшов з моди, а йому на зміну прийшов англійський стиль, що характеризувався вільним плануванням простору та асиметрією форм. П. Галаган знищив старий маєток та кардинально змінив стиль навколишнього парку [10, с. 17–18]. Г. Галаган зазначав, що інші представники родини сприймали ці зміни з певним сумом, адже зі старим будинком пов'язано багато яскравих подій, а тепер про нього нагадують лише могутні дуби, які колись оточували помешкання. У такий спосіб створювався цікавий образ: старий маєток назавжди йде в минуле, а на його місці виникає щось принципово нове. Г. Галаган на момент смерті батька був ще маленьким, тому турбота про маєток стала справою його матері Катерини Василівни. Образ Сокиринського маєтку як сакрального для Галаганів місця підкреслювався свідченнями про те, що К. Галаган збудувала Петропавлівську церкву в Сокиринському парку, рівно на тому місці, де була могила її чоловіка та його предків. Згодом у тій самій церкві поховали її саму [10, с. 20–21].

Коли Г. Галаган подорослішав, він став повновладним господарем Сокиринців. Але попри своє захоплення минулим, Григорій Павлович не наважився вносити кардинальні зміни в архітектуру Сокиринського маєтку. Єдиним винятком стала побудова невеличкої селянської хатинки для сина Павлуся [10, с. 80].

Всі свої ідеї щодо історичної реконструкції поміщицького маєтку XVIII ст. у традиційному стилі він втілював під час зведення будинку в с. Лебединці. Втім, Сокиринський маєток залишався основним місцем проживання Галаганів. Для Г. Галагана (рівно як і для А. Степовича) Сокиринці – це рідне місце, тому цілком виправданим є той факт, що він створив образ маєтку як родового гніздечка Галаганів, місця поєднання українських традицій та модних архітектурних тенденцій.

Не оминув увагою маєток у Сокиринцях Григорій Крискентійович Лукомський, один з найавторитетніших істориків мистецтва й архітектури свого часу. Цикл праць Г. Лукомського «Українські садиби» був розрахований на широку читачську аудиторію, оповідання супроводжувалося численними фотографічними матеріалами, особистими спостереженнями й оцінками автора.

Г. Лукомський із насолодою описував красиви Сокиринського парку та зазначив, що головною його прикрасою був палац, який за своїм зовнішнім виглядом нічим не поступався аналогічним спорудам, зведеним у Батурині, Гомелі, Качанівці, Хотині. Сокиринський маєток, на думку автора, є одним із найкращих за зовнішнім виглядом та найприємнішим для життя місцем з тих, де йому довелося побувати. Найбільше

захоплення дослідника викликають висока кругла ротонда, садибна церква, альтанка та місток, виконаний у готичному стилі [15, с. 192–200].

Для презентації історії появи та розбудови садиби Г. Лукомський скористався генеалогічним нарисом Г. Галагана. Автор дещо скоротив матеріал та доповнив його власними роздумами мистецтвознавчого характеру. На думку дослідника, Сокиринський маєток є чудовим прикладом того, як має виглядати архітектурний комплекс подібного типу на теренах Російської імперії. У внутрішніх приміщеннях палацу гармонічно співіснують сучасні елементи декору та історичні артефакти Галаганів: козацька зброя, портрети предків, сімейні реліквії, срібні та порцелянові сервізи [15, с. 200–204].

Г. Лукомський зазначив, що попри великі розміри маєтку та його щільну наповненість великою кількістю різних предметів, він утримувався в чудовому стані, що може бути свідченням великої любові власників до свого майна та родинної історії [15].

Загалом дослідник презентував Сокиринський маєток як зразковий об'єкт дворянської архітектури та приклад дбайливого ставлення до минулого. Подібні оцінки набувають ще більшого значення, зважаючи на те, що Г. Лукомський відвідав майже всі збережені до його часів маєтки лівобережного дворянства, але саме Сокиринський архітектурний комплекс справив на нього настільки велике враження.

Надзвичайно драматичними для дворянства та історії України були події Першої світової війни, розпаду Російської імперії, цілої низки революцій, встановлення радянської влади. В цьому вирі подій дворянська тематика відійшла на задній план, значна кількість поміщицьких маєтків була або зруйнована, або кардинально перероблена. Лише поодинокі науковці продовжили працювати в цьому напрямі. Одним із них був уже згадуваний А. Степович. Напередодні сторічного ювілею відкриття палацу Галаганів він відвідав Сокиринці та описав свої враження у статті «На Галаганівщині літом 1927». Важливість цієї праці зумовлена тим, що в ній надається інформація щодо існування цього архітектурного об'єкта в досить непростий час. Крім того, стаття А. Степовича слугує прикладом того, як відомості про галаганівську спадщину були представлені в період глобальних соціальних та ідеологічних змін у країні.

Автор зазначав, що він не був у Сокиринцях з 1916 року та навіть не мав інформації, чи залишився маєток цілим і чи не спіткала його доля багатьох панських володінь, які були пограбовані та знищені. З певним полегшенням А. Степович засвідчував, що переважна частина архітектурного ансамблю маєтку зберіглася. Станом на 1927 рік маєток перебував у власності місцевої агрошколи. Керівництво навчального закладу попри брак коштів підтримувало палац у більш-менш задовільному стані, а от оранжерея була розібрана. У досить закинутому стані були альтанка, мости та водонапірна вежа. Оскільки маєток перебував на балансі школи з агрономічним ухилом, теплиця та рядки фруктових дерев збереглися в непоганому стані та навіть розширилися. Всебічний вплив комуністичної ідеології відображався у пропагандистських плакатах, розвішаних вздовж колон галереї [19].

Із великим жалем А. Степович розповідав, що внутрішнє оформлення маєтку також зазнало змін: найцінніші артефакти були вивезені до Прилуцького музею, щось з речей втратили, а деякі предмети побуду були знищені. Проте дослідник зазначав, що через велику любов селян до Г. Галагана його садибу оминула доля пограбування та погрому. Найгостріше автор відреагував на втрату значної частини галаганівської бібліотеки та фотоархіву. Занепокоєння з цього приводу підсилюється через те, що А. Степович був одним з тих, хто докладав значних зусиль для наповнення бібліотеки науковими та літературними творами [19, с. 84–86].

Окремо дослідник зупинився на описі церков при маєтку. Зважаючи на ставлення радянської влади до релігійних споруд, можна було очікувати будь-що. На подив А. Степовича, Варваринська церква досить непогано зберіглася, а от зовнішній стан Петропавлівської церкви справив на нього більш негативне враження. Її частково розібрали на будматеріали, а переважна частина внутрішнього оздоблення була відсутня. Досліднику навіть довелося звертатися до адміністрації школи, щоб вони подбали про збереження галаганівської домовини [19, с. 89–90].

Цікавими є дані про долю хатинки Павлуся Галагана. А. Степович писав, що хтось із місцевих жителів перевіз цю споруду якомога далі від маєтку, щоб у ній жити. Галаганівський хор на момент написання статті вже давно припинив своє існування, частина його колишніх учасників за непідтвердженими даними продовжувала співати в місцевій парафіяльній церкві [19, с. 90–92].

Завершував своє оповідання автор фразою, яка красномовно свідчить про стан Сокиринського маєтку у 1927 році: «Оце прийшло мені на пам'ять, при моїх відвідинах, з цього старого панського побуту, що відійшов в безповоротну минувшину» [19, с. 92]. Образ маєтку, створений у цій статті, вирізняється наскрізним трагізмом. Дослідник не шкодує епітетів, аби продемонструвати свій біль та розчарування через те, що місце, в якому він провів своє дитинство, стало виглядати значно гірше, а його незрівнянний колорит та духовна енергетика майже зійшли нанівець. Втім, аналізуючи статтю, не можна не помітити стриману радість А. Степовича з приводу того, що маєток не був зруйнований та повністю пограбований.

Висновки. Окреслений нами історичний період характеризується появою перших наукових публікацій, присвячених маєтку Галаганів у Сокиринцях.

Представники української інтелектуальної еліти прагнули представити галаганівську садибу як важливий центр збереження славних козацьких традицій та прихисток для великої кількості діячів культури, науки та мистецтва. Змальовуючи історію цього архітектурного об'єкта, вони продемонстрували складну та неоднозначну природу українського дворянства, яке, з одного боку, намагалося слідувати тогочасним модним тенденціям, а з іншого – не втрачало зв'язку з козацькими звичаями своїх предків. Сокиринський маєток продовжував отримувати схвальні оцінки навіть після згасання основної гілки роду Галаганів, що може свідчити про те, що нові господарі дбайливо ставилися до своєї спадщини.

Принципово новий образ садиби з'являється в результаті глобальних змін у державі, які відбулися на початку ХХ ст. Ці зміни викликані занепадом дворянських землеволодінь та фізичним зникненням цього соціального стану. Маєток Галаганів у Сокиринцях змальовувався як тінь колишньої величі, приреченої на поступове руйнування та забуття. Втім, його доля ще не є вирішеною, тому науковці, попри критичні оцінки, зберігали надію на відродження первозданної краси цього місця.

Праці О. Лазаревського, А. Степовича та Г. Лукомського стали фундаментом первинних історіографічних образів маєтку Галаганів у Сокиринцях та базою для подальших досліджень надзвичайно важливого складника життєдіяльності однієї з найвідоміших старшинсько-дворянських родин Лівобережної України. Роботи істориків кінця ХІХ – початку ХХ ст. поклали початок дослідженню проблеми ролі й місця поміщицького маєтку у вітчизняній історії і культурі.

REFERENCES

1. Aseyev, Y. S. (1989). *Styli v arkhitekturi Ukrainy* [Styles in architecture of Ukraine]. Budivelnik, 103 s. (in Ukrainian).
2. Aseyev, Y. S., Vechersky, V. V., Hodovaniuk O. M. et al. (2003). *Istoriia ukrainskoi arkhitektury* [History of Ukrainian architecture], Tymofiienko V. I. (Ed.). Tekhnika, 472 s. (in Ukrainian).
3. Birova, O. Yu. (2009). Pomishchytski sadyby Kharkivskoi hubernii (persha polovyna XVIII – pochatok XX stolittia) [Landowner's estates of Kharkiv province (first half of XVIII – beginning of XX century)]: *Candidate's thesis*, Kharkiv: Kharkiv State Academy of Culture (in Ukrainian).
4. Boldyr', P. P., Chernov, Ye. A. (2010). Istoriograficheskij obraz: opyt rasshireniya metodologicheskogo arsenalu nauki istorii istoricheskogo poznaniya [Historiographical Image: the experience of the expansion of the methodological arsenal of science stories of historical knowledge]. *Dniprov's'kij istoriko-arkheografichnij zbirnik*, (4), 147–155 (in Russian & Ukrainian).
5. Budzar, M. M. (2017). Sad i sadivnyky v maietku Galaganiv u Sokyryntsiakh: 1830-1890-ti rr. (Na materialakh epistoliaruu) [The garden and the gardeners at the Galagan's estate in the Sokirintsy: the 1830s–1890s (on the material of the epistolary)]. *Palatovo-parkovi kompleksi Ukrainy: okhorona, zberezhennia ta vykorystannia: Naukovyi zbirnyk za materialamy naukovoi konferentsii* (Kyiv, September 14–15, 2017). Hnozis, 78–90 (in Ukrainian).

6. Budzar, M. M. (2021). Z istorii maietkiv Galaganiv u selakh Sokyryntsi ta Dihtiari: 1760–1810-ti roky [From the history of Galagan's family estates in the villages Sokyryntsi and Dihtiari: 1760-s – 1810-s]. *Sivershchyna v istorii Ukrainy*, (14), 166–171 (in Ukrainian).
7. Danyliuk, A. H. (2006). *Ukrainski skanseny. Istoriia vynyknennia, ekspozytsii, specty rozvytku* [Ukrainian skansens. History of occurrence, exposition, problems of development]. Navchalna knyha – Bohdan, 104 s. (in Ukrainian).
8. Gaidai, G. F. (1996). V Sokyryntsi do Galaganiv [To Sokyryntsi to Galagan's]. *Skarbnytsia*, (10), 5–7 (in Ukrainian).
9. Galagan, G. P. (1882). Malorusskij vertep (Predisl. P. I. Zhiteckogo) [Little Russian nativity scene (foreword by P. I. Zhitetsky)]. *Kievskaya starina*, (10), 141–156 (in Russian).
10. Galagan, H. P. (1896). Rod Galaganov [The Galagan's family]. 25-letie Kollegii Pavla Galagana v Kieve. Stepovich, A. I. (ed.). Kyiv, 1–23 (in Russian).
11. Hurzhii, O. I., Rusanov Y. A. (2017). *Dvorianstvo Livoberezhnoi Ukrainy kintsia XVIII – pochatku XIX st.: sotsialno-pravovyi status i mistse u vladnykh strukturakh Rosiiskoi imperii* [Nobility of Left Bank Ukraine of the late XVIII – early XIX centuries: socio-legal status and place in the power structures of the Russian Empire]. Institute of History of Ukraine, 172 s. (in Ukrainian).
12. Kocherhin, I. O. (2015). *Sotsialna transformatsiia Katerynoslavskoho dvorianstva (druha polovyna XIX st. – pochatok XX st.)* [Social transformation of the Ekaterinoslav nobility (second half of the XIX century – beginning of the XX century)]. Gerda, 576 s. (in Ukrainian).
13. Lazarevskij, A. M. (1875–76). *Ocherki malorossijskikh familij. Materialy dlya istorii obshestva v XVII i XVIII vekakh* [Essays of Little Russian surnames. Materials for the history of society in the 17th and 18th centuries]. Type. Gracheva and K., 96 s. (in Russian).
14. Lazarevskij, A. M. (1893). *Opisanie staroy Malorossii. Materialy dlya istorii zaseleniya, zemlevladieniya i upravleniya* [Description of the old Little Russia. Materials for the history of settlement, land ownership and management]. (Vol. 3). Type. K. N. Milevskogo, 455 s. (in Russian).
15. Lukomskyi, H. K. (2005). Sokyryntsi: (maietok hrafyni O. P. Lamzdorf-Galagan, Poltavskoi hub., Prylutskoho povitu) [Sokyryntsi: (estate of Countess O.P. Lamzdorf-Galagan, Poltava province, Pryluky district)]. *Khronika-2000*, 63, 192–204 (in Ukrainian).
16. Lutsenko, M. V. (2017). Fenomen sadybnoho zhyttia dvorianstva Slobidsko-Ukrainskoi hubernii v umovakh multykulturnoho prostoru [The phenomenon of manor life of the nobility of Sloboda-Ukrainian province in the conditions of multicultural space]. *Zbirnyk naukovykh prats. Seriia «Istoriia ta heohrafiia» KhNPU them. G. S. Skovoroda*, (54), 17–19 (in Ukrainian).
17. Lytvynova, T. F. (2011). ««Pomishchyt'ska pravda». *Dvorianstvo Livoberezhnoi Ukrainy ta selianske pytannia naprykintsia XVIII – u pershii polovyni XIX stolittia (ideolohichniy aspekt)* «« [Landlord's Trut'». The nobility of the Left Bank of Ukraine and the peasant question in the late XVIII – in the first half of the XIX century (ideological aspect)]. *Lira*, 732 s. (in Ukrainian).
18. Rodichkin, I. D., Rodichkina O. I. (2005). *Starovynni maietky Ukrainy* [The old estates of Ukraine]. Mystetstvo, 384 s. (in Ukrainian).
19. Stepovich, A. I. (1929). Na Galaganivshchyni litom 1927 r. [In the Galagan's region in the summer of 1927]. *Ukraina*, (32), 82–92 (in Ukrainian).
20. Tkachenko, T. V. (2018). Sokyrynska sadyba Halahaniv yak pryklad palatso-parkovoho mystetstva Livoberezhnoi Ukrainy kintsia XVIII – pochatku XIX st. [Sokyryntsi estate of Galagans as an example of palace and park art of the Left Bank of Ukraine of the end of the XVIII – the beginning of the XIX century]. *Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii*, (44), 14–23 (in Ukrainian).
21. Tovstoliak, N. M. (2011). Parafiivskiy maietok Pavla Ivanovycha Kharytonenka 1898–1917 rr. – istoryko-kulturnyi oseredok chy zrazkove v ekonomichnomu vidnoshenni hospodarstvo [Pavlo Ivanovich Kharitonenko' (1853–1914) Parafiivka estate – historical-cultural centre or model in all respect economy]. *Literatura ta kultura Polissia*, (63), 229–238 (in Ukrainian).
22. Tsyhanenko, L. F. (2009). *Dvorianstvo Pivdnia Ukrainy (druha polovyna XVIII st. – 1917)* [Nobility of the South of Ukraine (second half of the XVIII century – 1917)]. SMYL, 384 s. (in Ukrainian).

Received 25.02.24

Received in revised form 26.03.2024

Accepted 16.04.2024